

ЧАСОПИС КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ПРАВА

Український науково-теоретичний часопис

Заснований
у жовтні 2001 року

2021/1

Виходить
4 рази на рік

Київський університет права НАН України
Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України

ISSN 2219-5521

«Часопис Київського університету права» внесено до переліку фахових видань
за спеціальністю «Юридичні науки», категорія «Б»
(наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019)

Журнал внесено до міжнародних наукометричних баз

HeinOnline (США)
та
«Index Copernicus International» (Польща)

Рекомендовано до друку
Вченою радою Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України
(протокол № 3 від 13.04.2021)

Передплатний індекс 23994

© Київський університет права НАН України, 2021
© Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України, 2021

Редакційна колегія

Шемшученко Ю.С. – доктор юридичних наук, професор, академік НАН України, директор Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України (*головний редактор*);

Бошицький Ю.Л. – кандидат юридичних наук, професор, заслужений юрист України, ректор Київського університету права НАН України (*заступник головного редактора*);

Ходаківська Т.В. – завідувач відділу Київського університету права НАН України (*редактор*);

Андрійко О.Ф. – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, заслужений юрист України, завідувач відділу Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України;

Батанов О.В. – доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України;

Білоцький С.Д. – доктор юридичних наук, професор, професор Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Гулієв А.Д. – доктор юридичних наук, професор Національного авіаційного університету;

Короєд С.О. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри Університету Короля Данила;

Костенко О.М. – доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач відділу Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України;

Кулинич П.Ф. – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, провідний науковий співробітник, керівник сектору Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України;

Ладиченко В.В. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри Національного університету біоресурсів і природокористування України;

Малишева Н.Р. – доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, заслужений юрист України, завідувач відділу Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України;

Медведєва М.О. – доктор юридичних наук, професор Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Оніщук М.В. – доктор юридичних наук, професор, ректор Національної школи суддів України;

Пархоменко Н.М. – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, заслужений юрист України, вчений секретар Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України;

Подорожна Т.С. – доктор юридичних наук, доцент, професор Львівського торговельно-економічного університету;

Попко В.В. – доктор юридичних наук, доцент Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Савчук К.О. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України;

Сімутіна Я.В. – доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України;

Тимченко Г.П. – доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України;

Удовика Л.Г. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри Запорізького національного університету;

Усенко І.Б. – кандидат юридичних наук, професор, заслужений юрист України, завідувач відділу Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України;

Шатіло В.А. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри Київського національного лінгвістичного університету;

Шимон С.І. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана;

Шпакович О.М. – доктор юридичних наук, професор, професор Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Іноземні члени редакційної колегії

Амір Ібрагім огли Алієв – доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету Бакинського державного університету (Азербайджан);

Райнер Арнольд – доктор права, професор Університету Регенсбурга (Німеччина);

Вільям Е. Батлер – доктор права, іноземний член НАН України, заслужений професор Лондонського університету, професор Школи права Університету штату Пенсильванія (США);

Адам Махарадзе – доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Грузія);

Вероніка Сікора – доктор права, професор, декан юридичного факультету Дебреценського університету (Угорщина);

Герберт Шамбек – доктор права, професор (Австрія);

Анджей Шміт – доктор права, професор, завідувач кафедри факультету права та управління Гданського університету (Польща).

ЗМІСТ

<i>Бошицький Ю.Л., Лісова К.С.</i> Щодо важливості виховної роботи в умовах дистанційного навчання в Київському університеті права НАН України	11
Видатні правознавці України	
<i>Усенко І. Б., Бойко І. Й.</i> Професор В. Г. Сокурєнко: правознавець і педагог у дзеркалі часу	16
Теорія та історія держави і права. Філософія права	
<i>Makarchuk V.S., Terlyuk I.Ya., Lytvynenko A.A.</i> Cossack law of the Hetmanate as a political and legal phenomenon	22
<i>Барабаш О.О., Яцків Д.В.</i> Інформаційні права як складова четвертого покоління прав людини	27
<i>Стовпець О.В.</i> Філософсько-правові роздуми щодо статусу громадянського суспільства в умовах застосування державою екстраординарних повноважень	31
<i>Григорчук М.В.</i> Теоретико-правова характеристика методологічних прийомів дослідження правового захисту прав підприємців	37
<i>Кахнич В.С.</i> Становлення юридичної освіти у Львівському університеті та університетах Великої Британії у середині XVII–XIX ст.	41
<i>Кобко-Одарій В.С.</i> Правова спадщина та правова традиція – щодо питання співвідношення	46
<i>Передерій О.С.</i> Правопорядок Європейського Союзу: сутнісні особливості та вплив на трансформацію правопорядку України	50
<i>Чувакова А.М.</i> Аномалії соціальної нормативності	56
<i>Гаврилюк С.В.</i> Юридичні помилки: поняття, класифікація, причини виникнення та шляхи подолання (усунення)	60
<i>Настасійчук О.В.</i> Зважування благ у Карла Ларєнца	65
Конституційне право. Муніципальне право	
<i>Батанов О.В.</i> Федералізм у сучасному світі: критичний погляд на проблеми доктрини та практики	71
<i>Софінська І.Д.</i> COVID-19 і санітарна паспортизація: quo vadis Europa Unionis?	80
<i>Боярський О.О.</i> Індивідуальний габітус людини в умовах місцевого самоврядування: роль індивідуальної соціалізації і індивідуальної правової соціалізації у його становленні й розвитку	86
<i>Ємельяненко К.О.</i> Інститут грошової застави у місцевих виборах в Україні	97
<i>Кушнір І.М., Новак А.В.</i> Поняття та законодавче забезпечення права людини на честь та гідність	101
<i>Лужанський А.В.</i> Конституційно-правові засади як правова категорія	105
<i>Звоздецька І.В.</i> Конституція України як цінність суспільно-політичного розвитку	109
<i>Хван Р.М.</i> Становлення та розвиток муніципальної правової політики України в контексті подальшого розвитку демократичної правової державності	113
Адміністративне право і процес. Фінансове право. Інформаційне право	
<i>Мельник С.М.</i> Організаційно-правові засади співпраці сектору безпеки і оборони України зі структурами Європейського Союзу	121
<i>Костенко І.В., Кісіль А.В.</i> Правовий аналіз реформування Національної поліції України	125
<i>Мартиненко Д.Б., Булик І.Л., Бухтіярова І.Г.</i> Суб'єкти адміністративно-правового регулювання ринку цінних паперів	128
<i>Охотнікова О.М., Корпачова С.В.</i> Штучний інтелект в публічному адмініструванні земельних відносин: проблеми та перспективи	132
<i>Попович Т.П.</i> Особливості правової природи цифрових прав людини	135
<i>Гавалешко П.С.</i> Проблеми реалізації вимог ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод при апеляційному розгляді справ про адміністративні правопорушення	141
<i>Кравець В.В.</i> Нормативно-правове забезпечення публічного адміністрування у сфері медичного обслуговування населення	145
<i>Острікова Т.Г.</i> Становлення інституту авторизованого економічного оператора в праві Європейського Союзу та України	148
<i>Шапалова К.І.</i> Значення «інтерв'ю із затриманою особою» в сучасній юридичній науці та практиці	155
Проблеми цивільного, господарського, трудового права та права соціального забезпечення в Україні	
<i>Джавадов Х.А.</i> Некоторые проблемные аспекты подготовки гражданских дел к судебному разбирательству	159
<i>Кухарев О.Є.</i> Принципи спадкового права як визначальні засади подальшого оновлення спадкового законодавства України	163
<i>Фурса С.Я., Фурса Є.І.</i> Проблемні питання, пов'язані з контролем за діяльністю приватних виконавців	168
<i>Борцевич П.С.</i> Порівняльно-правова характеристика умов фінансування будівництва житла	172
<i>Грамацький Е.М.</i> Рекодифікація цивільного законодавства України та міжнародне приватне право: до питання перспектив	177
<i>Кожушко С.І., Нявчук Д.Р.</i> Проблематика розгляду індивідуальних трудових спорів	181

<i>Крижевська О.О.</i> Види нотаріальних процесуальних правовідносин (на прикладі використання загальнотеоретичних класифікацій правовідносин)	185
<i>Паскар А.Л.</i> Дематеріалізація судової процедури: реальність чи абстракція?	191
<i>Пристай Т.М.</i> Принципи правового становища суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності	194
<i>Чабан О.А.</i> Правова природа Афідевіт в Англії та в Україні крізь призму господарських правовідносин	198
<i>Добровольський В.О.</i> Міжнародні морські торговельні перевезення: науковий аналіз історії їх правового регулювання та необхідність його уніфікації нині	201
<i>Соловійов Б.О.</i> Інформація як об'єкт цивільних прав в оновленому Цивільному кодексі України: проблеми визначення та основних ознак	207
Проблеми права інтелектуальної власності	
<i>Ващинець І.І.</i> Деякі питання співвідношення прав інтелектуальної власності та прав людини у міжнародно-правовому аспекті	213
<i>Пономаренко М.В.</i> Інтелектуальна власність у сфері програмного забезпечення	218
<i>Потурай К.С.</i> Особливості міжнародно-правової охорони кінематографічних творів	221
<i>Стройко І.А.</i> Нові медіа та тенденції розвитку системи авторського права та суміжних прав в Україні та світі	227
Аграрне, земельне та екологічне право	
<i>Малишева Н.Р., Ковтун О.М.</i> Природоохоронне право України у контексті глобалізаційних викликів	234
<i>Євстігнєв А.С.</i> Окремі правові проблеми участі місцевих організацій політичних партій у формуванні виборчих комісій на місцевих виборах-2020	239
<i>Бахновська І.П., Ковальчук Ю.І.</i> Актуальні питання порушення законодавства щодо незаконної вирубки лісу	245
<i>Засць О.І.</i> Реформа децентралізації: земельно-правовий аспект	249
<i>Марченко С.І., Палійчук В.Б.</i> Автономне тлумачення поняття «майно» у практиці ЄСПЛ в контексті земельного та аграрного права України	253
<i>Третяк Т.О.</i> Проблеми захисту права власності на земельну ділянку у випадку накладання меж земельних ділянок	257
Кримінальне право та кримінологія	
<i>Серкевич І.Р.</i> Соціально-негативна поведінка серед неповнолітніх як суспільно небезпечне явище крізь призму статті 304 КК України	263
<i>Турман Н.О.</i> Реалії застосування інституту медіації у кримінальних провадженнях в Україні	267
<i>Богданова М.П.</i> Генезис кримінальної відповідальності за втручання в діяльність державного діяча в Україні	271
<i>Глоб Ю.О.</i> Витоки кримінальної відповідальності за введення в оману в стародавній світовій культурі	276
<i>Роне А.П.</i> Підстави криміналізації порушення недоторканності житла за ст. 162 КК України	279
<i>Якименко І.В.</i> Зарубіжний досвід кримінально-правової протидії насильницькому зникненню	283
Космічне право	
<i>Шемишченко Ю.С., Семеняка В.В.</i> Економіко-правові проблеми реалізації програмно-цільового підходу в космічній галузі України	290
Правова система України й міжнародне право, порівняльне правознавство	
<i>Білоцький С.Д., Забара І.М.</i> Перспективи міжнародно-правового регулювання електронної торгівлі і цифрової економіки	295
<i>Клочко А.М., Волченко Н.В.</i> Біометричні технології для безпеки проведення банківських операцій в Україні та зарубіжних державах	299
<i>Попко В.В.</i> Органи міжнародного кримінального правосуддя: множинність інституційних моделей	304
<i>Гайдунін О.О.</i> Загальні та галузеві теорії права в міжнародному правовому дискурсі	312
<i>Грачова В.В.</i> Роль Генеральної Асамблеї ООН у сфері реалізації Глобальної контртерористичної стратегії ООН як документа «м'якого» міжнародного права	315
<i>Дір І.Ю.</i> Нормативна система захисту громадянських прав людини в Україні у рамках Ради Європи за внутрішньодержавним правом	322
<i>Ковальова М.В.</i> Правовий статус застережень до міжнародних договорів	325
<i>Рашевська К.С.</i> Нормативно-правовий та інституційний механізм аналізу впливу зовнішньоторговельних угод на розвиток системи прав людини в Україні	329
<i>Smirnova S.M.</i> Military intervention: protection of human rights versus national interest	333
<i>Chiragli N.F.</i> Women role in soft power of international relations: Turkey case	337
<i>Шкрібтієнко А.Г.</i> Історичні передумови створення ІНМАРСАТ	341
Гість номера	
<i>Shliusarenko O.O.</i> 21st Century Generations Z. A.B.C – Destroyers or Creators?	345
<i>Сіренко В.Ф.</i> Контроль як засіб забезпечення загальнодержавних інтересів	349

Юридична практика

Загрішева Н.В. Щодо вебсайту як об'єкта оподаткування 358

Студентська трибуна

Іолкіна М.Я. Права жінки у творчості Лесі Українки: українська культурна традиція чи виклик? 362

Лозовська А.С. Історія розвитку права інтелектуальної власності в Україні 365

Пресс Д.Ф. Християнські основи концепції природного міжнародного права 369

Федорчук А.В. До питання механізму протидії гендерній дискримінації у сфері праці 373

Рецензії

Берназюк О.О. Сучасне державотворення: правова трансформація в умовах світових змін 378

Бошицький Ю.Л. PravoZNO: навчальний посібник (укладачі М.В. Пономаренко, Л.О. Чернов) 379

Ващинець І.І. Винахідницька діяльність у наукових установах 380

Кайло І.Ю. Актуальні проблеми права України та Польщі 381

Rytel-Warzocha A. Note on the collective book "Polish constitutionalism. Reflections on the 70th anniversary of the birth and the 45th anniversary the scientific work of Professor Andrzej Szmyt" 382

Редакційні повідомлення 384

Адреса редакції: 01601, м. Київ, вул. Трьохсвятительська, 4.

Головний редактор: +38044-278-51-55. Редактор: +38044-235-63-24, +38097-431-97-77.

www.chasprava.com.ua   **www.kul.kiev.ua**

e-mail: chasprava@ukr.net

Редактор *Т.В.Ходаківська*. Художник *В.С.Жиборовський*

Комп'ютерне макетування *О.С.Бондаренко*

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 16356-4828ПР від 19.02.2010 р.

Підп. до друку 27.04.2021. Формат 60×84 1/8. Друк офсетний. Ум.-друк. арк. 44,6. Обл.-вид. арк. 51,5. Наклад 500 прим.

Видання та друк: Київський університет права НАН України. 01601, м. Київ-1, вул. Трьохсвятительська, 4. Тел. +38044-278-73-11.

all legal relations and on the criteria used in the classification of procedural legal relations or those criteria that may be inherent only in classifications of notarial procedural legal relations.

In connection with the above, according to the author, we can talk about general, intersectoral and sectoral classifications of notarial procedural legal relations.

Note that in the science of notarial process there are no special studies on the types of notarial procedural legal relations. However, as our analysis shows, the division of notarial procedural legal relations into types significantly expands the idea of their features and properties.

Thus, the study of the types of notarial procedural legal relations (on the example of the use of general theoretical classifications of legal relations) showed their diversity, which is not fully explored in the scientific literature. An analysis of modern textbooks on notarial procedural law has shown that most researchers ignore this issue. However, in the theory of law, the types of legal relations are presented properly. Notarial procedural legal relations are a kind of legal relations, which allowed the author to establish appropriate parallels.

The variety of types of notarial procedural legal relations, as well as the criteria for their distribution is due to the peculiarities of their elemental composition. That is why it is quite possible to establish a large number of criteria for the distribution of notarial procedural legal relations, including those that are inherent in any legal relationship, as well as specific only to the notarial-procedural sphere.

Key words: legal relations, notarial procedural legal relations, classification, notarial process, notarial activity, notary.

DOI: 10.36695/2219-5521.1.2021.36

УДК 347.97

А.Л. ПАСКАР

Ауріка Лазорівна Паскар, кандидат юридичних наук, доцент Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

ORCID: 0000-0002-0765-1143

ДЕМАТЕРІАЛІЗАЦІЯ СУДОВОЇ ПРОЦЕДУРИ: РЕАЛЬНІСТЬ ЧИ АБСТРАКЦІЯ?

Постановка проблеми. Реалії сьогодення вказують на нагальну потребу активізації та розширення процесу використання інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) у всіх сферах суспільно-політичного життя держави, включаючи правосуддя. Впровадження ІКТ у сфері судочинства є запорукою гарантування доступу до правосуддя, ознайомлення осіб із судовою діяльністю та фасилітації процесу взаємодії і спілкування між учасниками судового процесу. З огляду на це дематеріалізація судових процесів та використання ІКТ й електронних засобів у спілкуванні між усіма, хто бере участь у судовій діяльності, стає важливим та необхідним елементом ефективного функціонування судової системи в цілому. Особливо актуально питання дематеріалізації судової процедури стоїть сьогодні з огляду на анонсоване поступове запровадження у діяльності всіх органів державної влади режиму «paperless»¹. Запланована відмова від паперового варіанта ведення документації вітається не тільки з міркувань оптимізації та спрощення процесу обміну документами, збереження й ведення діловодства, а й з огляду на проблеми екологічної безпеки. Наведені міркування свідчать про актуальність досліджуваної теми та нагальної потреби запровадження електронного документообігу у судочинстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання теоретичного обґрунтування потреби, можливостей та способів впровадження і застосування ІКТ у діяльність органів державної влади, включаючи процес функціонування органів судової влади, було предметом прямого чи опосередкованого дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців (А.Б. Агапов, Г.В. Атаманчук, А.В. Анісімов, О.А. Баранов, І.Л. Бачило, Ю.М. Батурін, О.Г. Данильян, О.П. Дзьобань, В.О. Єльцов, Р.А. Калюжний, В.П. Колісник, В.С. Цимбалюк, М.Я. Швець, М.М. Ясинок, Л. Стеніле, А. Мартінез, А. Штейнер та ін.). Однак у теорії вітчизняного судового права відсутні комплексні наукові дослідження теоретичних та практичних аспектів процедури дематеріалізації судового процесу, включаючи впровадження та застосування електронного документообігу і спілкування між учасниками судочинства. Такий стан наукової розробки даної теми обумовлений її новизною, постійним оновленням та вдосконаленням знань у сфері ІТ технологій і розширенням можливостей їх використання.

Формулювання мети статті. Враховуючи наведені міркування, метою запропонованого наукового дослідження є вивчення теоретичних та практичних аспектів процесу дематеріалізації судової процедури шляхом аналізу сучасного стану електронного документообігу у судочинстві та перспектив його удосконалення, зокрема через імплементацію міжнародних та європейських стандартів і здобутків у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Впровадження національного процесу дематеріалізації судової процедури є наслідком і складовою частиною активних євроінтеграційних процесів України, в тому числі у сфері судочинства. Так, ще у 2011 р. Консультативна рада європейських суддів (далі – КРЕС) прийняла висновок «Правосуддя та інформаційні технології», в якому обґрунтовується потреба і практична доцільність впровад-

© А.Л. Паскар, 2021

* *Aurika Paskar, Ph.D. in Law, Associate Professor of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University*

ження ідеї дематеріалізації судового процесу². Вказаний висновок на європейському рівні врегулює питання застосування сучасних ІКТ у ході розгляду й вирішення судових справ. Основна увага приділяється можливостям і доцільності застосування ІКТ в судочинстві державами-учасницями.

Заінтересованість у питаннях запровадження та використання ІКТ у судочинстві та поширення сфери їх використання спостерігається і у діяльності Європейського парламенту, який 18 грудня 2008 р. прийняв спеціальну резолюцію щодо впровадження та функціонування електронного правосуддя³. У вказаному документі, серед іншого, зазначено, що слід запровадити механізм, який забезпечить розробку всього майбутнього законодавства таким чином, щоб його можна було використовувати в онлайн-додатках. Усвідомлюючи нагальну потребу адаптації правосуддя до умов сьогодення та перспективності діджиталізації судових процесів, була також прийнята резолюція щодо плану дій у напрямі впровадження електронного правосуддя⁴. Вказаною резолюцією Європейський парламент закликає до більш широкого використання електронних заявок, електронного способу надання документів, використання відеоконференцій та взаємозв'язку судових та адміністративних реєстрів з метою подальшого зменшення витрати на судові та позасудові провадження.

Хоча європейська стратегія щодо впровадження електронного правосуддя має рекомендаційний характер, уряди держав, усвідомлюючи перспективність питання, активно вживають заходи щодо імплементації вказаних стандартів у норми внутрішнього національного законодавства та розробляють шляхи використання елементів електронного судочинства та ІКТ у судовій діяльності. У цьому аспекті слід зазначити, що нормами вітчизняного процесуального законодавства також передбачена можливість обміну процесуальними документами між учасниками судового процесу у безпаперовій, електронній формі (електронні документи). Так, з цією метою було запропоновано розробити Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему (далі – ЄСІТС). Започаткування і правове регулювання процесуального порядку електронного документообігу та інформатизації органів судової влади здійснено шляхом внесення змін до процесуальних кодексів в частині запровадження ЄСІТС⁵. Практична доцільність впровадження та використання ЄСІТС передбачає забезпечення обміну процесуальними документами в електронній формі між судами, між судом та учасниками провадження, а також фіксування судового процесу і участь учасників судової справи у судовому засіданні в режимі відеоконференції. Можливість надсилання та отримання інформації в електронній формі передбачає оперування таким поняттям, як електронний документ. При тому законодавець вказує, що під електронним документом слід розуміти документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа⁶.

З метою практичної реалізації процесу впровадження ЄСІТС у діяльність органів судової влади, наказом Державної судової адміністрації України (далі – ДСА України) було затверджено Концепцію ЄСІТС⁷. Проведений аудит, який передбачав перевірку інформаційної інфраструктури, прикладних програмних систем та програмно-технічних комплексів, які використовуються в судах та інших органах судової влади, засвідчив, що національна судова система ще не була готова до запровадження та використання ЄСІТС. Спеціальним наказом ДСА України⁸ було відтерміновано дату початку функціонування вказаної системи та був розроблений і затверджений новий план заходів із забезпечення, створення та запровадження ЄСІТС⁹. Слід зазначити, що відтермінування процесу запровадження ЄСІТС пов'язано насамперед з відсутністю бюджетних асигнувань на її побудову. Тому вказані заходи щодо розроблення заходів впровадження та необхідного програмного забезпечення ЄСІТС та термінів їх виконання встановлені з урахуванням наявності необхідних джерел фінансування. На разі вживаються активні дії щодо розроблення плану заходів, спрямованих на забезпечення створення та функціонування ЄСІТС. Передбачається, що створення, апробація та запровадження цієї системи завершаться у 2023 р.

Слід звернути увагу на те, що нині в Україні триває реалізація проєкту «Електронний суд», який було започатковано для того, щоб у тестовому режимі здійснити апробацію та перевірку можливості широкого використання ІКТ у судочинстві та здійснювати обмін електронними документами між судовими інстанціями і учасниками судового провадження. Наказом ДСА України було передбачено запровадження тестового режиму експлуатації підсистеми «Електронний суд»¹⁰. Для цієї мети у всіх місцевих та апеляційних судах України було розпочато тестове запровадження вказаних новацій. Так, учасники процесу отримали можливість подавати процесуальні документи в електронному вигляді, користуючись сервісом «Електронний суд». Для цього вони повинні пройти попередню реєстрацію офіційної електронної адреси на порталі <https://cabinet.court.gov.ua>. Ідентифікація особи та перевірка відповідності зареєстрованих даних забезпечується вимогою обов'язкового використання користувачем власного електронного підпису. Явною перевагою використання сервісу «Електронний суд» та подання процесуальних документів в електронному форматі є підвищення інформованості особи про хід розгляду його звернень. Особа має можливість відслідковувати рух та стан розгляду свого звернення (документа) судовою інстанцією, оскільки вся інформація щодо цього в автоматичному режимі надходить до електронного кабінету користувача. Також тут відображається календар подій щодо даної судової справи. Передбачається, що використання сервісу «Електронний суд» надасть учасникам судового процесу доступ до інформації про всі вхідні документи у справі, включаючи електронні документи, інформацію про документи, які були отримані судом від інших учасників цієї справи, протокол автоматизованого розподілу, вебпосилання на тексти процесуальних документів по справі, які були сформовані судом, тощо¹¹. Практика тестового використання сервісу «Електронний суд», на жаль, вказує на наявність недоопрацювань та недосконалість програмного забезпечення. Часто спостерігаються збої в роботі сервісу, зареєстровані користувачі зазнають проблем з доступом до використання додатка, затримки із заван-

таженням необхідних документів, тимчасові, періодичні обмеження доступу до інформації електронного кабінету та ін. Хоча вказані негативні моменти завдають незручності користувачам сервісу, вони є прогнозованими та допустимими в режимі його тестового використання і повинні розглядатися з точки зору необхідності виявлення, доопрацювання та удосконалення програмного забезпечення.

Говорячи про дематеріалізацію судової процедури та запровадження електронного документообігу в діяльності органів судової влади, слід зазначити, що це є запорукою оптимізації судочинства та підвищення ефективності правосуддя в цілому. Вони є засобом вдосконалення судової процедури, полегшення доступу учасників процесів до суду та посилення гарантій, передбачених Європейською конвенцією з прав людини: справедливість судового розгляду, доступ до правосуддя, неупередженість та незалежність судді, розумна тривалість провадження, гласність та відкритість судового процесу тощо¹².

Попри всі позитивні моменти, процес дематеріалізації судової процедури містить і потенційні ризики, особливо у плані порушення фундаментальних прав людини. Впровадження даного процесу не повинно зводитись до розроблення суто технічних моментів і аспектів без врахування ключової функції правосуддя – захист прав особи. Головним орієнтиром має бути забезпечення і оптимізація можливості безперешкодного доступу до швидкого, ефективного та доступного врегулювання спорів. Розробники алгоритмів та програм електронного документообігу процесуальними актами повинні мінімізувати можливі ризики для належного здійснення правосуддя в цілому та будь-якого обмеження процесуальних прав учасників судочинства зокрема. Виявлення, обговорення та попередження таких потенційних ризиків є запорукою належного захисту прав сторін, покращення самого процесу здійснення правосуддя і підвищення поінформованості учасників справи.

Іншим аспектом дематеріалізації судової процедури є те, що ми не можемо не зважати на той факт, що не всі особи мають можливість застосовувати ІКТ. Використання ІКТ не повинно зменшувати процедурних гарантій для тих, хто не має доступу до нових технологій. Особливо нагальною є ця проблема для вразливих верст населення. З огляду на це не слід виключати традиційні засоби доступу до інформації та документів, а держава зобов'язана забезпечити, щоб сторони, які не мають доступу до таких засобів, отримували конкретну допомогу в цій сфері.

Висновки. Отже, під процесом дематеріалізації судової процедури слід розуміти вживання заходів щодо впровадження ІКТ в судочинстві, створення належних умов для обробки, зберігання та використання процесуальних документів в електронній формі з метою оперативного обміну інформацією між учасниками судового процесу і підвищення ефективності та прозорості правосуддя. Електронний документообіг процесуальними актами, хоча приймається із застереженням і на даному етапі ще викликає багато питань у користувачів, є інноваційним впровадженням і перспективним з огляду на встановлення глобального інформаційного суспільства.

¹ Зеленський: 2021 рік стане початком входження країни в режим «paperless». URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-zelensky-paperless/30875976.html>

² Opinion No.(2011)14 of the Consultative Council of European Judges (CCJE) “Justice and information technologies (IT)”. Adopted by the CCJE at its 12th plenary meeting. (Strasbourg, 7–9 November 2011). URL: <https://rm.coe.int/168074816b>

³ E-Justice European Parliament resolution of 18 December 2008 with recommendations to the Commission on e-Justice (2008/2125(INI)). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52008IP0637>

⁴ European Parliament resolution of 23 October 2013 on the e-Justice Action Plan 2014–2018 (2013/2852(RSP)). URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-20130445_EN.html

⁵ Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів. Закон України від 3 жовтня 2017 р. № 2147-VIII (редакція від 21.10.2019 р.) / Сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19#Text>

⁶ Про електронні документи та електронний документообіг. Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV (редакція від 18.07.2020 р.) / Сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>

⁷ Про затвердження Концепції Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: наказ Державної судової адміністрації України № 168 від 13 квітня 2018 р. URL: <https://dsa.court.gov.ua/dsa/inshe/esits/asdfg>

⁸ Про забезпечення створення і функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: наказ Державної судової адміністрації України від 7 листопада 2019 р. № 1096. URL: https://dsa.court.gov.ua/dsa/inshe/esits/N_1096_19

⁹ Про затвердження плану заходів із забезпечення створення та функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: наказ Державної судової адміністрації України від 18 вересня 2020 р. № 418. URL: https://dsa.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/dsa/N_418_20.pdf

¹⁰ Про проведення тестування підсистеми «Електронний суд» у місцевих та апеляційних судах: наказ ДСА України від 22 грудня 2018 р. № 628. URL: https://dsa.court.gov.ua/userfiles/media/628_18.pdf

¹¹ Повідомлення для учасників судового процесу про початок функціонування підсистеми «Електронний суд» у тестовому режимі. URL: https://dsa.court.gov.ua/dsa/inshe/esits/povid_ES_uchasn_protstsr_18

¹² *Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*. Rome, 4.XI.1950. URL: chr.coe.int/documents/convention_eng.pdf

Резюме

Паскар А.Л. Дематеріалізація судової процедури: реальність чи абстракція?

У статті досліджено теоретичні та практичні аспекти процесу дематеріалізації судової процедури. Автором зроблено висновок, що під процесом дематеріалізації судової процедури слід розуміти впровадження ІКТ в судочинстві, створення